

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2015/37

Karar Sayısı : 2015/119

Karar Tarihi : 23.12.2015

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 19. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

1- 57. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan "...veya birbirine benzer..." ibaresinin,

2- 233. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "...hâkim de dâhil olmak üzere..." ibaresinin,

Anayasa'nın 12., 13., 14., 49., 50., 138., 139. ve 140. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacılar tarafından, ödenmemiş ücret, fazla mesai, yıllık izin, hafta tatili, asgari geçim indirimi, ulusal bayram ve genel tatiller ücreti ile kıdem tazminatı alacağına ödenmesi talebiyle işveren aleyhine açılan davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu ibarelerinin de yer aldığı 57. ve 233. maddeleri şöyledir:

"MADDE 57- (1) Birden çok kişi, aşağıdaki hâllerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir:

a) Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması.

b) Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri.

c) Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması."

"MADDE 233- (1) Yemin, mahkeme huzurunda eda olurur.

(2) Hâkim, yeminin icrasından önce yemin edecek kimseye, hangi konuda yemin edeceğini açıklar, yeminin anlam ve önemini anlatır ve yalan yere yemin etmesi hâlinde cezalandırılacağı hususunda dikkatini çeker.

(3) *Yemin edecek kimse, yemin konusunun yeterli açıklıkta olmadığını ileri sürerse; hâkim, karşı tarafın görüşünü aldıktan sonra derhâl bu konuda kararını verir.*

(4) *Sonra "Size sorulan sorular hakkında, gerçeğe uygun cevap vereceğinize ve hiçbir şey saklamayacağımıza namusunuz, şerefiniz ve kutsal saydığımız bütün inanç ve değerler üzerine yemin eder misiniz?" diye sorar. O kimse de " Bana sorulan sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vereceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum." demekle yemin eda edilmiş sayılır.*

(5) *Yemin eda edilirken, hâkim de dâhil olmak üzere hazır bulunan herkes ayağa kalkar."*

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Kadir ÖZKAYA'nın katılımlarıyla 22.4.2015 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

2. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Anayasaya aykırılığın mahkemelerce ileri sürülmesi*" başlıklı 40. maddesinde Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurularda izlenecek yöntem belirtilmiştir. Söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrasında, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu fıkra da sayılan belgeleri dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine göndereceği kurala bağlanmış; anılan fıkranın (a) bendinde de "*iptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslı*", mahkemeye gönderilecek belgeler arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

3. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli kararında, Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

4. İçtüzük'ün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede, başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilirse, itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği; (2) numaralı fıkrasında ise anılan (b) bendi uyarınca verilen kararın, itiraz yoluna başvuran mahkemenin eksiklikleri tamamlayarak yeniden başvurmaya engel olmadığı belirtilmiştir.

5. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin, Kanun'un 233. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "...hâkim de dâhil olmak üzere..." ibaresinin Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunu ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça göstermediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ibare yönünden yapılan başvurunun yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

6. Açıklanan nedenlerle, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A- 233. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "...hâkim de dâhil olmak üzere..." ibaresinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B- 57. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan "...veya birbirine benzer..." ibaresinin ESASININ İNCELENMESİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü.

A- İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu "...veya birbirine benzer..." ibaresinin ucu açık bir ibare olup iyiniyet ve dürüstlük kurallarına aykırı olarak kullanılmaya müsait bulunduğu, birden çok davacı tarafından açılan dava dosyasında davacıların her biri ile ilgili olarak delillerin toplanması, tanıkların dinlenmesi, bilirkişi raporlarının denetlenmesi gibi hususlar dikkate alındığında, kararın isabetli olarak verilmesi ve davanın kısa sürede sonuçlanmasının mümkün olmadığı, birden çok davanın tek dava dilekçesiyle açılmasının ağır iş yükü altında özveriyle çalışan yargı mensuplarının ve kalem personelinin haklarını ihlal ettiği, bu şekilde açılan davalarda davacıların haklarının zamaşımına uğramasının mümkün olduğu, benzer vakia ve sebeplerle ilgili davaların farklı mahkemelerde farklı bilgi ve yaklaşımdaki hâkimler tarafından görülmesinin daha isabetli olacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 12., 13., 14., 49. ve 50. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, kural Anayasa'nın 36., 141. ve 142. maddeleri yönünden incelenmiştir.

10. Kanun'un 57. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde, davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması halinde birden çok kişinin birlikte dava açabileceği gibi aleyhlerine de birlikte dava açılacağı öngörülmekte olup söz konusu bentte yer alan "...veya birbirine benzer..." ibaresi, itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

11. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ile bunun doğal sonucu olarak iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında da her şahsın kanuni, müstakil ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının dinlenilmesini isteme hakkı olduğu belirtilmiştir.

12. Anayasa'nın 141. maddesinde, "*...Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almak zorundadır. Bu bağlamda, hukuk sisteminde ve özellikle yargılama usulünde, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde usul kurallarına yer verilmesi, adil yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanunî tedbirlerin ve öngörülen çarelerin, yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır.

13. Anayasa'nın 142. maddesinde ise "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu bağlamda getirilen usul kurallarının, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen "*adil yargılanma hakkı*"nın öngördüğü güvencelere aykırılık taşımaması bir zorunluluktur.

14. 6100 sayılı Kanun, hukuk mahkemelerinde uygulanacak yargılama usullerini düzenlemektedir. Kanun'un 57. maddesinde düzenlenen ihtiyari dava arkadaşlığı, hukuk davalarında, kanunda gösterilen sebeplerin varlığı halinde birden çok kişinin aynı dava dilekçesiyle birlikte dava açabilmelerine veya birden çok kişiye karşı aynı dava dilekçesi ile dava açılabilmesine olanak sağlayan bir usul hukuku müessesesidir. Maddenin (c) bendinde yer alan itiraz konusu kuralla, davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin "*birbirine benzer olması*", ihtiyari dava arkadaşlığını oluşturan sebeplerden biri olarak kabul edilmiştir.

15. Kanun koyucu kuralla, gerekçede ifade edildiği gibi, usul ekonomisi ve çelişkili kararların önlenmesi amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak ihtiyari dava arkadaşlığını oluşturacak sebepleri genişletmiş ve davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin birbirine benzer olması halinde de ihtiyari dava arkadaşlığının oluşacağını düzenlemiştir. Bu bağlamda kuralın, söz konusu davalarda tahkikat aşamasının ortak olması nedeniyle tekrarı gerekecek usul işlemlerinin yapılmasına engel olduğu, bu suretle mahkemeler tarafından çok sayıda davanın ayrı duruşmalar yapılarak görülmesi yerine tek bir dava dosyası üzerinden sürdürülerek zaman ve emek tasarrufu sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kuralın bu davaların aynı mahkemede görülmesini sağlamak suretiyle benzer davalarda benzer kararlar verilmesini sağlamayı amaçladığı da açıktır. Dolayısıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında, usul ekonomisi açısından ve benzer davalarda benzer kararların verilmesini sağlamaya yönelik olarak birbirine benzer vakıa ve hukuki sebeplerin bulunmasını ihtiyari dava arkadaşlığı sebeplerinden biri olarak öngördüğü itiraz konusu kuralda Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

16. Öte yandan itiraz konusu kuralın yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesini engelleyeceği de söylenemez. Zira ihtiyari

dava arkadaşlığının söz konusu olduğu davalarda tarafların davasını tüm yönleriyle mahkeme önüne getirmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca itiraz konusu kural, birbirine benzer vakti ve hukuki sebeplerin bulunduğu davaların ihtiyari dava arkadaşlığı yoluyla birlikte açılabilmesine olanak sağlayan bir düzenleme olup, bu sebeplerin varlığı halinde davaların mutlaka birden çok kişiye karşı aynı dava dilekçesiyle birlikte ya da birden çok kişinin davalı olarak gösterilerek bunlara karşı aynı dava dilekçesi ile dava açılmasını zorunlu kılan bir düzenleme değildir. Dolayısıyla davanın taraflarının bir yargı mercii önünde sahip oldukları anayasal haklarını engellemeyen itiraz konusu kuralda hak arama özgürlüğüne ve adil yargılanma hakkına aykırı bir yön bulunmamaktadır.

17. Ayrıca başvuru kararında ifade edildiği gibi taraf sayısının çok fazla olması nedeniyle delillerin toplanması, tanıkların dinlenmesi ve bilirkişi raporlarının denetlenmesi gibi konularda bu şekilde açılan davalarda güçlükler yaşanabileceği düşünülebilir ise de mahkemenin, Kanun'un 167. maddesine göre yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesi imkânının ortadan kalktığı durumlarda, davanın her aşamasında taraflardan birinin talebi üzerine veya kendiliğinden, birlikte açılan davaların ayrılmasına karar vermek suretiyle söz konusu davaların görülmesi imkânı bulunmaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

19. Kuralın Anayasa'nın 12., 13., 14., 49. ve 50. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV- HÜKÜM

12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan "...veya birbirine benzer..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 23.12.2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Alparslan ALTAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ